

Fiscale behandeling van advies- en distributiekosten bij directe aanbieders; beloningen van tussenpersonen

KENNISGROEP VERZEKERINGSPRODUCTEN

12 augustus 2013

1. Inleiding

In de uitvoeringspraktijk van onder meer verzekeraars, financiële instellingen, adviseurs en bemiddelaars blijken onduidelijkheden te bestaan over de fiscale gevolgen van met name de wijzigingen van de financiële toezichtwetgeving per 1 januari 2013. Om die onduidelijkheden weg te nemen, zijn in deze publicatie de standpunten van de Kennisgroep Verzekeringsproducten opgenomen over de fiscale gevolgen van die wetswijzigingen voor zover het betreft verzekeringen en fiscaal daarmee gelijkgestelde spaar- en beleggingsproducten. Deze standpunten zijn afgestemd met het ministerie van Financiën en - voor zover het betreft de renseignering van gegevens - met Belastingdienst/Centrale Administratie.

2. Wijzigingen wetgeving per 1 januari 2013

Financiële toezichtwetgeving

In de eerste plaats is met ingang van 2013 het verbod op het betalen van provisies aan adviseurs en bemiddelaars in werking getreden voor aanbieders van onder meer complexe financiële producten. Onder complexe financiële producten worden in dit verband onder andere verstaan lijfrenteverzekeringen, lijfrentespaar- en beleggingsproducten, rechten op periodieke uitkeringen wegens arbeidsongeschiktheid, kapitaalverzekeringen en eigenwoningsspaar- en beleggingsproducten. Bij wijze van overgang mogen provisies nog wel worden betaald op producten die werden gesloten vóór 2013, tot het tijdstip waarop de overeenkomst zodanig wordt gewijzigd dat daardoor een nieuwe overeenkomst met de klant tot stand komt.

In de tweede plaats moeten zogenoemde "directe aanbieders" van onder meer complexe financiële producten met ingang van 2013 advieskosten en distributiekosten gericht op het tot stand brengen van de overeenkomst, rechtstreeks in rekening brengen aan de klant (artikel 86h van het Besluit Gedragstoezicht financiële ondernemingen Wft). Dit brengt mee dat advieskosten en distributiekosten niet meer in de prijs van het product mogen zijn verwerkt. De aanbieder mag overigens de advieskosten en distributiekosten wel naast de productprijs op één factuur opnemen en in één bedrag incasseren. Onder een "directe aanbieder" wordt in dit verband verstaan een aanbieder die een specifiek product aan een klant aanbiedt zonder dat daarbij een tussenpersoon is betrokken.

Bij wijze van overgang hoeven advies- en distributiekosten niet rechtstreeks in rekening te worden gebracht bij overeenkomsten die werden gesloten vóór 2013, tot het tijdstip waarop de overeenkomst zodanig wordt gewijzigd dat daardoor een nieuwe overeenkomst met de klant tot stand komt. Het is primair de verantwoordelijkheid van de aanbieders om te bepalen wanneer sprake is van een nieuwe overeenkomst. De AFM zal hier op toezien.

Fiscale wetgeving

In samenhang met de invoering van het verbod op betaling van provisies aan tussenpersonen is per 1 januari 2013 artikel 1.7b van de Wet IB 2001 vervallen. In dit artikel werd de rechtstreekse beloning van de tussenpersoon door de klant voor de inkomstenbelasting fictief aangemerkt als de premie voor een verzekering en daarmee (bij een afgesloten lijfrenteverzekering) als lijfrentepremie. Met artikel 1.7b van de Wet IB 2001 werd met name beoogd de rechtstreekse beloning door de klant aan de tussenpersoon op dezelfde wijze te behandelen als de door de verzekeraar aan de tussenpersoon betaalde provisie. De provisie van de tussenpersoon vormde tot en met 2012 intrinsiek onderdeel van de lijfrentepremie en was daarmee als uitgave voor inkomensvoorziening aftrekbaar. Aangezien provisies met ingang van 2013 in beginsel geen onderdeel meer zijn van lijfrentepremies, is ook de bestaansgrond van artikel 1.7b van de Wet IB 2001 komen te vervallen.

3. Gevolgen voor de inkomsten- en loonbelasting

a. Gevolgen van het provisieverbod

De invoering van het provisieverbod per 1 januari 2013 houdt in dat in beginsel provisies geen onderdeel meer uitmaken van het voor de inkomstenbelasting relevante begrip premie of inleg voor een levensverzekering, een bankspaarproduct of een recht op periodieke uitkeringen bij arbeidsongeschiktheid. Dit kan uitsluitend nog aan de orde zijn voor zover op grond van overgangsbepalingen door een productaanbieder nog provisie aan een tussenpersoon mag worden betaald.

Bij omzettingen van producten zijn provisies aan tussenpersonen met ingang van 1 januari 2013 eveneens verboden. Als een omzetting tot een nieuwe overeenkomst leidt, komt daardoor een einde aan de werking van eventuele overgangsbepalingen. In een dergelijk geval kunnen met ingang van 2013 daarom geen provisiebedragen meer fiscaal geruisloos ten laste worden gebracht van het omzettingskapitaal. Indien dat toch plaatsvindt, gelden de fiscale gevolgen zoals die hierna onder b. zijn beschreven voor onttrekkingen van rechtstreekse beloningen aan de tussenpersoon door de klant aan een omzettingskapitaal.

b. Gevolgen van het vervallen van artikel 1.7b van de Wet IB 2001 voor beloningen aan tussenpersonen

Met ingang van 2013 is als gevolg van het vervallen van artikel 1.7b van de Wet IB 2001 geen enkele rechtstreekse beloning aan een tussenpersoon door de klant nog aftrekbaar als lijfrentepremie of premie voor een recht op periodieke uitkeringen bij arbeidsongeschiktheid. Uiteraard maakt een rechtstreekse beloning aan de tussenpersoon door de klant geen onderdeel uit van een productprijs en kan ook als zodanig niet aftrekbaar zijn. Uitsluitend een provisie die met ingang van 2013 door een aanbieder wordt betaald aan een tussenpersoon in gevallen waarin dat op grond van overgangsregime nog is toegestaan, maakt nog onderdeel uit van de productprijs.

Als een rechtstreekse beloning aan de tussenpersoon door de klant bij de omzetting van een product wordt onttrokken aan een omzettingskapitaal, is er fiscaal in zoverre sprake van een gedeeltelijke afkoop van het product. Dat was ook vóór 2013 al het geval. Bij een lijfrente waarop een fiscaal regime met ingang van 1992 van toepassing is, moet de

betreffende instelling dan over het bedrag van de onttrekking loonheffing inhouden tegen het vaste tarief van 52% (code 950). Ook is de klant dan op aangifte revisierente verschuldigd.

Als deze gedeeltelijke afkoop bij een kapitaalverzekering eigen woning, spaarrekening- of beleggingsrecht eigen woning (KEW, SEW of BEW) plaatsvindt voordat ten minste 15 jaren premies of inleg zijn voldaan, moet over de gehele waarde of tegoed worden afgerekend en gaat het product over naar box 3. Als sprake is van een kapitaalverzekering die tot box 3 behoort en waarop nog de Wet IB 1964, tekst met ingang van 1992, van toepassing is, leidt gedeeltelijke afkoop voordat ten minste 15 jaren premies zijn voldaan, tot het verlies van het recht op vrijstelling van de kapitaalsuitkering.

c. Rechtstreeks door directe aanbieders in rekening te brengen advies- en distributiekosten; premie en inleg

Advieskosten en/of distributiekosten die door een directe aanbieder op grond van de toezichtwetgeving met ingang van 2013 rechtstreeks en afzonderlijk in rekening worden gebracht aan de klant, maken geen onderdeel meer uit van de productprijs. Deze wijziging brengt mee dat het bedrag van die advieskosten en distributiekosten niet meer is aan te merken als een fiscaal relevante premie of inleg of onderdeel daarvan. Dit geldt ongeacht hoe de advieskosten en distributiekosten worden gefactureerd en geïncasseerd (dus ook als de aanbieder deze kosten met de productprijs op één factuur opneemt en in één bedrag incasseert).

Voor een lijfrente of recht op periodieke uitkeringen wegens arbeidsongeschiktheid is het gevolg dat het bedrag van door een directe aanbieder rechtstreeks in rekening gebrachte advieskosten en distributiekosten met ingang van 2013 niet meer als uitgave voor inkomensvoorziening voor aftrek in aanmerking komt.

Voor een kapitaalverzekering, KEW, SEW en BEW geldt dat het bedrag van de rechtstreeks in rekening gebrachte advieskosten en distributiekosten niet meer is aan te merken als premie of inleg voor de bepaling van het belastbare rente-element in een kapitaalsuitkering. Hetzelfde geldt voor de eisen aan de hoogte van de premies en inleg - de bandbreedte-eis - voor de vrijstelling van kapitaalsuitkeringen. Voor zover wat betreft de bandbreedte-eis tijdens de looptijd van deze producten - bij voorbeeld door omzettingen - problemen kunnen ontstaan, zal de Staatssecretaris beleid formuleren.

d. Rechtstreeks door directe aanbieders in rekening te brengen advies- en distributiekosten; omzettingen

Op grond van de toezichtwetgeving geldt voor complexe financiële producten dat advieskosten en/of distributiekosten door een directe aanbieder rechtstreeks in rekening moeten worden gebracht aan de klant. Deze kosten mogen dan ook niet bij een omzetting naar een andere productvorm met ingang van 2013 ten laste komen van het omzettingsskapitaal. Dit geldt ook als door de omzetting een andere aanbieder optreedt.

Als die advieskosten en/of distributiekosten ten onrechte worden onttrokken aan het omzettingsskapitaal, is fiscaal in zoverre sprake een gedeeltelijke afkoop van het product. Dit was dus ook vóór 2013 het geval. In geval van een lijfrente waarop een fiscaal regime met ingang van 1992 van toepassing is, moet de betreffende instelling dan over

het bedrag van de onttrekking loonheffing in houden tegen het vaste tarief van 52% (code 950). Ook is de klant dan op aangifte revisierente verschuldigd.

Als deze gedeeltelijke afkoop bij een KEW, SEW of BEW plaatsvindt voordat ten minste 15 jaren premies of inleg zijn voldaan, moet over de gehele waarde of het gehele tegoed worden afgerekend en gaat het product over naar box 3. Als sprake is van een kapitaalverzekering die tot box 3 behoort en waarop nog de Wet IB 1964, tekst met ingang van 1992, van toepassing is, leidt gedeeltelijke afkoop voordat tenminste 15 jaren premies zijn voldaan, tot het verlies van het recht op vrijstelling van de kapitaalsuitkering.

e. Overgangsbepalingen voor advies- en distributiekosten van directe aanbieders

Als een overeenkomst is gesloten vóór 2013 blijven de advieskosten en/of distributiekosten van directe aanbieders op grond van overgangsbepalingen in de toezichtwetgeving nog wel onderdeel uitmaken van de productprijs en zijn deze kosten aan te merken als fiscaal relevante premie of inleg of onderdeel daarvan. Dit geldt ook als in het kader van transparantie aan de klant is meegedeeld welk bedrag aan advieskosten en/of distributiekosten is begrepen in de productprijs. Deze "eerbiedigende werking" eindigt zodra er een nieuwe overeenkomst met de klant tot stand komt. Als een omzetting leidt tot een nieuwe overeenkomst, mogen advieskosten en/of distributiekosten met ingang van 2013 niet meer ten laste komen van het omzettingsskapitaal.

4. Gevolgen voor de renseignering door verzekeraars en financiële instellingen

Provisieverbod en renseignering

De invoering van het provisieverbod houdt in dat provisies met ingang van 2013 in beginsel geen onderdeel meer uitmaken van de productprijs. Uitsluitend de productprijs moet als fiscaal relevant gegeven worden gerenseigneerd.

Een aandachtspunt is dat provisie met ingang van 2013 op grond van overgangsbepalingen nog onderdeel kan zijn van de productprijs. Zolang dat het geval is, moet de integrale productprijs worden gerenseigneerd, ook als in het kader van transparantie aan de klant is meegedeeld welk bedrag aan provisie is begrepen in de productprijs.

Rechtstreeks in rekening gebrachte advies- en distributiekosten

Advieskosten en/of distributiekosten die met ingang van 2013 door een directe aanbieder rechtstreeks in rekening worden gebracht aan de klant, geen onderdeel meer uit van de productprijs. Uitsluitend de reële productprijs moet als fiscaal relevant gegeven worden gerenseigneerd.

Een aandachtspunt is dat advieskosten en distributiekosten met ingang van 2013 op grond van overgangsbepalingen nog onderdeel kunnen zijn van de productprijs. Zolang dat het geval is, moet de integrale productprijs worden gerenseigneerd, ook als in het kader van transparantie aan de klant is meegedeeld welk bedrag aan advieskosten en/of distributiekosten is begrepen in de productprijs.